

Méně známé druhé panské sídlo v Červeném Hrádku u Plzně

Václav Chmelíř – Jan Anderle

O existenci tvrze v Červeném Hrádku (dnes část obvodu Plzeň 4) existuje dobré povědomí a informace o něm nalezneme v mnoha přehledných pracích o panských sídlech.¹⁾ Tato tvrz je lokalizována do prostoru nynějšího čp. 5.²⁾ Mnohem méně známosti došlo panské sídlo vzniklé v 18. století ve vrchnostenském dvoře. Pozůstatky tohoto dvora lze dosud rozpoznat v zástavbě vsi Červený Hrádek. Povědomí o šlechtickém sídle v něm existovala zcela jistě ještě v 1. polovině 19. století: dýšinský farář 1826 uvedl, že zde byl zámek a na jeho místě stojí domek zvaný U Kameníka. Johann Gottfried Sommer ve své topografii z 1838 říká, že na místě panského domu se nachází dominikální domek.³⁾

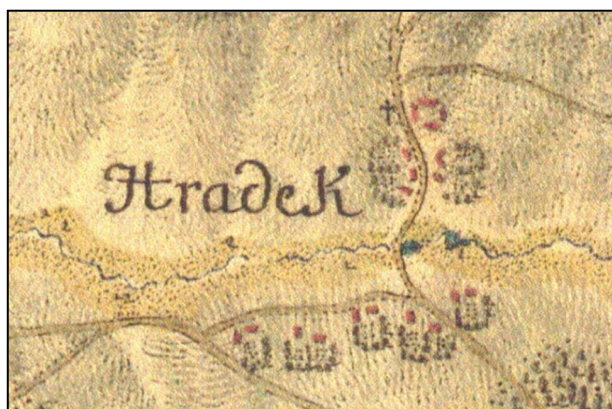
O starší tvrzi existuje v pramenech jediná zmínka, a ta se váže k roku 1550, přičemž tehdy není vzpomínán žádný dvůr, pouze popluží.⁴⁾ O jakémsi dvoře máme zprávu až z doby třicetileté války: 1641 Anna Prollhoferová z Purkersdorfu, prodala rytířský statek „Hradka sonst Schlöbel genandt“ i s tímto sic panským dvorem Janu Görichovi, plzeňskému měšťanu, a jeho manželce Anně Marii, rozené Stecherové ze Sebenic.⁵⁾

Neznáme důvod proč neztotožnit tento tehdy vzpomínaný dvůr s tím, který zde existoval do 18. století. Je zřejmě jmenován také v tržové smlouvě, kterou v roce 1654 prodali görichovští dědicové, totiž Jan Kristián Stecher ze Sebenic, Ferdinand [Stecher ze Sebenic], Dorota Stehlíková, Klára Hofmanová, rozené Stecherová ze Sebenic, „rytířský statek Hrádek a ves Bukovec“ svému spoludědici Ondřeji Leopoldovi Stecherovi ze Sebenic, plzeňskému měšťanu,⁶⁾ jenž jej už 1659 odprodal jako „rytířský statek Hrádek, jinak zvaný Schlöbel“, s panským dvorem a dalším, novoměstskému měšťanu Bartoloměji Greilovi, který v Hrádku nechal vystavět pivovar.⁷⁾ Ten se nacházel na západním okraji někdejšího tvrziště, na němž samotným vznikl ležácký sklep.⁸⁾ Vystavěn byl tedy zcela mimo dvůr. S ním i pivovarem se setkáváme také ve smlouvě, kterou se „gueth Roth Schlöbl oder Hradeck“ prodával 1662 plzeňskému měšťanu Václavu Rudolfi ze Treuenfelsu a jeho ženě Dorotě.⁹⁾ Později statek v nám dosud neznámý čas odprodala Dorota již jako vdova rytíři Jindřichu Arnoštovi Pikartovi (Pikhartovi) ze Zeleného údolí (Grünthalu). Tento uzavřel v Plzni 3. srpna 1678 smlouvu, na jejímž základě se rytířský statek zvaný „Roth Schöbel“, mimo jiné také s panským dvorem, stal držbou Kryštofa Jindřicha Winklera z Heimfeldu na Skupči a Kozolupech.¹⁰⁾ 1685 Winkler provedl trh s Jiřím Karlem Steinbachem z Kranichsteinu na rytířský statek zvaný Hrádek neboli „Roth Schleszl“, i s vesnicí Bukovec. Příslušenstvím statku byl též panský dvůr.¹¹⁾ Když Jiří Karel Steinbach roku 1705 zemřel, matriční zápis ho nazval pánem na Hrádku a Dolanech.¹²⁾ Zemřel bez závěti a mužský dědic Jan František zesnul 1710 ještě jako nezletilý student. V roce 1714 se pak pozůstalé dědičky přihlásily o Jiřího majetek.¹³⁾ Následně 1715 sestry Polyxena, vdaná z Trautenthalu, Františka, Anna Magdalena statek Hrádek s vesnicí Bukovcem prodaly své sestře Kateřině Ludmile a jejímu manželu rytíři Františku Jáchymovi z Harnachu.¹⁴⁾ Matriky křtů dýšinské farnosti

pak dokládají, že tomuto rytířskému páru z Harnachu se v následujícím období (1715 až 1719) narodilo několik dětí přímo v Hrádku,¹⁵⁾ což ukazuje na existenci zdejšího panského sídla. Nebylo zmíněno v kupní smlouvě, jíž statek manželé prodali 1719 Františkovu otci Karlu Ferdinandovi z Harnachu, pánu na Darové.¹⁶⁾

Roku 1721 vydaly úřady na zadlužený statek Hrádek kridální patent. Došlo i ke sporu Františka Jáchyma s jeho otcem, který ukončilo s povolením místodržitelství vzniklé porovnání, díky jemuž se za částku 8000 zlatých vrátilo hrádecké dominium předchozímu držiteli, tedy Františku Jáchymovi.¹⁷⁾ Stále zadlužený statek Hrádek neboli Zámek („Schlöbel“) i s vesnicí Bukovec (a též mj. s panským dvorem) prodal František Jáchym z Harnachu 1724 městu Plzni.¹⁸⁾

Nová městská vrchnost nechala ještě v témže roce zbourat chatrný hrádecký pivovar.¹⁹⁾ Město pak nadále provozovalo panský dvůr. Později všeobecný císařský reskript z roku 1752 nařídil pronájem obecních nemovitostí a důchodů, což se týkalo také městského panství Plzně, které se dostalo do rukou některých jeho měšťanů ve formě pachtu.²⁰⁾ Význam Červeného Hrádku nadále přetrvával. Spočíval v tom, že zde i potom sídlila správa panství: roku 1753 zemřel Matěj Forstmayer, „skutečný na panství plzeňském správce přebývající v Hrádku“.²¹⁾ Správce je později připomínán v Bušovicích, nicméně v Hrádku zůstávala administrace městských dominií přece jenom přítomna: v 60. letech 18. století vzniklé první vojenské mapování popisuje hrádecký dvůr jako stojící na výšině, s obydlím úředníků a sýpkou. Tyto pevné („solid“) stavby jsou ohrazeny slabou („geringe“) zdí.²²⁾ Vlastní mapa (obr. 01) ukazuje panský dvůr schematicky jako areál s obdélným nádvořím ohraničeným na všech stranách budovami a stojící na severním okraji nepočetné další zástavby, tedy i severovýchodně od bývalé tvrze

Obr. 1: Ves Červený Hrádek, výřez z mapy josefského vojenské mapování z let 1764–1768 (citace v pozn. 23).

a pivovaru, tj. bez návaznosti na ně.²³⁾

Nedlouho potom v roce 1769 se přímo připomíná v matrikách Jan Michael Prun/Brun, ekonomický ředitel „ve dvoře Hrádek“,²⁴⁾ který dříve vykonával funkci purkrabího plzeňského panství a sídlil 1763 a 1764 na zámku v Bušovicích.²⁵⁾ Už během roku 1764 je nazýván ředitelem tohoto dominia.²⁶⁾ O tom, že bydlel v Hrádku až

do konce 70. let 18. století svědčí i další matriční zápisy, tedy z doby, kdy jsou v této vsi již zavedena popisná čísla: dvůr nesl čp. 1.²⁷⁾

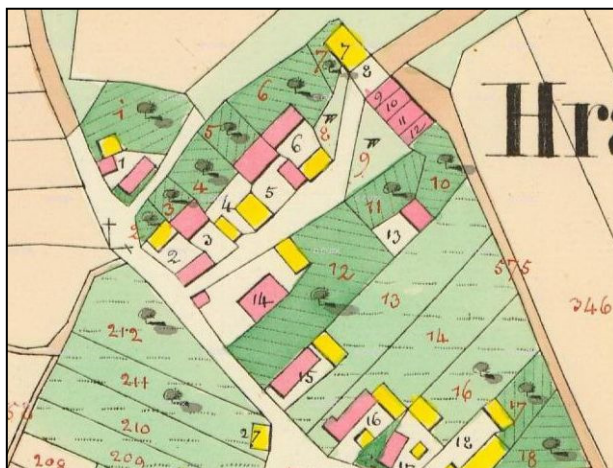
Panský dvůr v Červeném Hrádku se také stal předmětem aboličního systému zvaného raabizace, nařízeného královským městům roku 1778. Byl ukončen pacht městských statků a zhotoven soupis rustikální a dominikální půdy.²⁸⁾ V gruntovních knihách sepsaných v roce 1779 nacházíme rozdělené dvorské pozemky, které jsou určené jako přiděl k jednotlivým domům s popisnými čísly. Čp. 1 obdržel jako „nový usídlenec“ Jan Brunn.²⁹⁾ Roku 1781 císařským inženýrem Antonem Gruberem vyhotovená mapa (obr. 02) ukazuje polohu přidělených zemědělských pozemků a vidíme v ní i budovy původního panského dvora rozdělené mezi nové emfiteutické držitele, nesoucí dodnes tehdy jim přidělená popisná čísla. Čp. 1 tvořila samostatně stojící nespálná budova hned vpravo od vstupu dvora. Měla obdélný tvar půdorysu.³⁰⁾

Obr. 2: Červený Hrádek, areál někdejšího panského dvora na výřezu raabizační mapy z roku 1781 (citace v pozn. 30).

Další materiály týkající se přímo dělení dvora a vlastních staveb nových usedlostí takto vzniklých nenalézáme. 10. května 1783 byla podepsána samotná aboliční smlouva s novými příjemci nemovitostí.³¹⁾ Jan Michael Brunn čp. 1, odvádějící z této nemovitosti ročně 50 zl. 34 2/4 kr.,³²⁾ nedržel pak příliš dlouho. Roku 1784 je prodal jako obytný dům se stodolou a chlévem, s pozemky o 46 měřicích a 7 1/4 mázu, za 500 zlatých manželům Martinu a Anně Šedivcovým.³³⁾

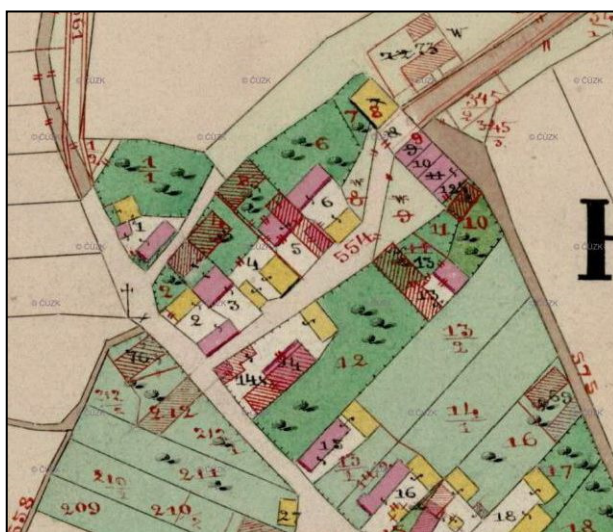
Je nepochybné, že Brunn si zakoupil své původní obydlí ve dvoře, které užíval ještě jako vrchnostenský úředník, v čemž velice pravděpodobně následoval své úřednické předchůdce zde ubytované. Tyto jejich prostory snad můžeme ztotožnit s těmi, které předtím užívali Harnachové jako své sídlo, neboť doklady o případné

Obr. 3: Červený Hrádek, areál někdejšího panského dvora, výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru z 1839 (dostupné na: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>).

Obr. 4: Červený Hrádek, areál někdejšího panského dvora, výřez z indikační skicy mapy stabilního katastru z 1839 (dostupné na: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>).

Obr. 5: Červený Hrádek, areál někdejšího panského dvora, výřez z tzv. originální mapy stabilního katastru (1839-1872), list III (dostupné na: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>).

novostavbě úřednického domu nemáme, ale samozřejmě ji zcela vyloučit nemůžeme.

Držbu čp. 1 lze pak sledovat v plzeňských gruntovních knihách a posléze v materiálech katastrálního úřadu. V 19. století areál zachytily také mapy stabilního katastru, z nich tzv. originální mapa přináší pohled na jednotlivé fáze úprav mezi lety 1839 až 1872 (obr. 05).³⁴⁾

Tak jako někdy v jiných podobných případech stojíme před otázkou interpretace sdělení, které tento druh map přináší. Zajímá nás změna, která je vyznačena na celém půdorysu obytného stavení čp. 1. Dalo by se na jejím základě usuzovat, že starší objekt téhož půdorysu byl zásadně přestavěn či nahrazen novostavbou. V kontextu se zmínkou o solidním zděném stavení ve 2. polovině 19. století s přihlédnutím k poměrům ve vývoji zdejších staveb po raabizaci (pokud na ně dohlédneme) by přicházela v úvahu spíše první ze zmíněných možností, tedy velká přestavba. Stavebně historický průzkum Červeného Hrádku, který se v terénu sledovaným objektem s pochopitelnou motivací blíže zabýval, nepřinesl rozhodnutí otázky, zda případně nakolik jsou v dnešní stavbě přítomny konstrukce bývalého šlechtického sídla. Zřejmě na začátku 60. let 19. století se udála přestavba, kterou zachytila posledně citovaná mapa, soudě podle nápisu na kříži osazeném ve zděném ohrazení štítového průčelí domu – „Založil Jakub Eret 1862“. K další přestavbě, jíž majitelé domu popisují jako zásadní, došlo v 60. letech 20. věku.³⁵⁾ Dům nevykazuje historické detaily a jeho zdiva skrytá v terénu či v novodobé omítce dál udržují tajemství.

Poznámky: 1) Sedláček, A.: Hradky, zámky a tvrze Království českého. 13. Plzeňsko a Loketský. 3. vydání. Praha 1998, s. 248; Bělohávek, M. a kolektiv: Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 4. Západní Čechy. Praha 1985, s. 52; Svoboda, L. et al.: Encyklopedie českých tvrzí. 1. A–J. Praha 1998, s. 90. 2) Třetí citace v pozn. 1, s. 90. 3) Anderle, J. – Zahradník, P.: Červený Hrádek. Zemědělská usedlost čp. 3. Stavebně historický průzkum. Plzeň 2004, s. 6 (uloženo v: NPÚ, ú. o. p. v Plzni, plánový archiv, sign. 037-4-25265); Sommer, J. G.: Das Königreich Böhmen. VI. Pilsner Kreis. Prag 1838, s. 41. 4) Národní archiv Praha (dále NA), fond Desky zemské (dále DZ), sign. Desky zemské větší (dále DZV) 50, fol. E25. 5) NA, fond DZ, sign. DZV 304, fol. G9–G13. 6) NA, fond DZ, sign. DZV 309, fol. S8v–S11v. 7) První citace v pozn. 3, s. 4. 8) První citace v pozn. 3, s. 22. 9) NA,

fond DZ, sign. DZV 314, fol. F20–F24v. 10) NA, fond DZ, sign. DZV 394, fol. E25–E27. 11) NA, fond DZ, sign. DZV 403, fol. E24–E26. 12) Státní oblastní archiv (dále SOA) v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Lišřany 1, s. 14 (zemřelí). 13) NA, Genealogicko-heraldická sbírka Wunschwitz, i. č. 1124, kart. 34, Steinbach z Kranichsteinu, rozrod; NA, fond DZ, sign. DZV 480, fol. D11v, D19–D20. 14) NA, fond DZ, sign. DZV 493, fol. K4–K10. 15) SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 1, fol. 182, 189, 196, 212. 16) NA, fond DZ, sign. DZV 495, fol. G2–G6v. 17) NA, fond DZ, sign. DZV 496, fol. N9–N12v. 18) NA, fond DZ, sign. DZV 498, fol. B22–B25. 19) Hruška, M.: Kniha pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870. Plzeň 1883, s. 192. 20) Malivánková Wasková, M. – Douša, J. a kolektiv: Dějiny města Plzně. 1. Do roku 1788. Plzeň 2014, s. 591. 21) SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 2, fol. 180. 22) NA, fond Josefské vojenské mapování, sign. B IX a 92, kn. č. 12, sekce č. 156 (Čechy), s. 411. 23) Josefské vojenské mapování, mapový list č. 156 (Čechy) (dostupné na: <http://oldmaps.geolab.cz>). 24) SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 3, fol. 65 (zemřelí). 25) SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 3, fol. 100 (narození), 37 (oddaní), 60 (zemřelí). 26) SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 3, fol. 114 (narození). 27) Např. SOA v Plzni, fond Sbírka matrik západních Čech, sign. Dýšina 3, fol. 97, 122, 136 (vše zemřelí). 28) Citace v pozn. 19, s. 592. 29) Archiv města Plzně (AMP), fond Archiv města Plzně (dále AMP), i. č. 393, sign. 2 a 20, dominikální gruntovní kniha (1779), fol. 167, 171. 30) Mapa pozemků města Plzně k vsi a panskému dvoru Červený Hrádek (Geometrischer-Grundriss des zur Königl. Kreis-Stadt Pilsen gehörigen Dorfes und Maierhofs Hradek), autor A. Gruber, 1781 (AMP, fond Sbírka map a plánů, i. č. VII/107, M 659). 31) Citace v pozn. 19, s. 254–257. 32) AMP, fond AMP, i. č. 393, sign. 2 a 20, dominikální gruntovní kniha (1779), fol. 167. 33) Pamětní kniha obce Červený Hrádek. (1927–1935) (AMP, fond Archiv obce Červený Hrádek, i. č. 4, sign. 6 f 21, evid. č. rkp24969). 34) Červený Hrádek, originální mapa stabilního katastru (1839–1872), list III (dostupné na: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>). 35) Anderle, J.: Stavebně historický průzkum vsi Červený Hrádek u Plzně. 1992, s. 6 (uloženo v: NPÚ, ú. o. p. v Plzni, plánový archiv, sign. O 034-4-21229)

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Konference Křivoklát 2022 VIII. ročník kastellologické konference k počtě prof. Tomáše Durdíka

Dne 21 a 22. 10. se v areálu hradu Křivoklát uskuteční VIII. ročník kastellologické konference věnované památce prof. Tomáše Durdíka. Součástí konference bude krátká pobožnost v hradní kapli. Konference je pořádána v úzké spolupráci mezi Archeologickým ústavem AV ČR, Praha, v. v. i., Katedrou archeologie ZČU a Fakultou filozofickou Západočeské univerzity v Plzni, Národním památkovým ústavem – Správou státního hradu Křivoklát, Náboženskou obcí Církve československé husitské v Křivoklátě, Pražskou diecézí Církve československé husitské, Společností přátel starožitností a spolkem Hradu na Malši z. s. Konferenční poplatek není požadován. Josef Hložek

Zemřel Zdeněk Fišera

7. května 2022 zemřel Zdeněk Fišera z Jilemnice, zakládající člen Klubu Augusta Sedláčka, klasik české amatérské archeologie, zaměřený především na hradky. Jeho rozsáhlé dílo přiblížíme v příštím čísle Hlášky.

Ladislav Svoboda zemřel

Dne 16. května 2022 odešel po krátké nemoci stavebněhistorický průzkumník a znalec vrchnostenských sídel Ing. arch. Ladislav Svoboda. Narodil se 29. ledna 1957, mládí prožil v Malšově Lhotě ve vesnickém prostředí na okraji Hradce Králové. V roce 1969 začal sbírat pohlednice hradů, zámků a tvrzí a začal tyto objekty navštěvovat a posléze i dokumentovat. Naučil se fotografovat a objekty svého zájmu

pak dokumentoval i tímto způsobem. Vystudoval gymnázium, navštěvoval kurzy kreslení a přes závažnou oční vadu vystudoval Fakultu architektury ČVUT v Praze. Tam se zapojil do činnosti neformálního studentského kroužku paní docentky Milady Radové-Štikové. Zaujala ho menší vrchnostenská sídla – tvrze a zámky. Po absolvování školy nastoupil v roce 1982 do Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích, kde mimo činnost garanta nemovitých památek v rámci Generální aktualizace zhotovil popisy asi všech památkově chráněných panských sídel a jejich zbytků. Přitom tato sídla dokumentoval, pořizoval jejich terénní náčrtů a zaměření, zaměřoval detaily staveb a kopíroval dostupnou plánovou dokumentaci.

Seznámil jsem se s ním v roce 1983 kvůli konzultaci mé vznikající práce středoškolské odborné činnosti o tvrz v Orlici u Letohradu. Někdy v roce 1986 či 1987 jsme spolu zaměřili zříceninu východočeského hradu Rýzmburk. V roce 1984 zpracoval svůj první stavebněhistorický průzkum: tvrz ve Vranové Lhotě na okrese Svitavy. Ladislav na své alma mater do roku 1990 absolvoval nástavbové studium památkové péče. Stavebněhistorické průzkumy začal soustavně zpracovávat v roce 1991, mezi prvními byly tvrz v Dašicích, zřícenina hradu Cimburk u městečka Trnávky, zámky v Mladějově, Cerekvici nad Bystřicí, v Novém Městě nad Metují a tvrz v Dohalicích. V letech 1992 – 1995 jako vedoucí odboru Evidence a dokumentace systematicky rozvíjel dokumentační a průzkumnou činnost (zaměřování kostelních zvonů, stavebněhistorické průzkumy hradů Svojanov a Leděč nad Sázavou, zámků v Náchodě a v Novém Městě nad Metují). V roce 1995 ho byrokratické obtíže ve státní organizaci dovedly k resignaci a změně zaměstnavatele.

V letech 1995 až 1996 pracoval jako výkonný památkář na okresním úřadu v Pardubicích, aby se pak vydal na dráhu stavebněhistorického průzkumníka. Jednou z jeho největších zakázek byla koncepce péče o památkový fond v Pardubickém kraji 2004, od roku 2000 vytvářel obsáhlý web České památky, který však bohužel zanikl. Za dobu svého působení zpracoval více než stovku stavebněhistorických průzkumů. Nejraději zkoumal hrady, zámky a tvrze, ale dostával se k nim však jen zřídka (např. v letech 1996 – 1998 zpracoval stavebněhistorické analýzy moravských zámků v Jevíčku, Osově, Moravici, Konici a v Bílé Lhotě). Databáze Národního památkového ústavu Tritius zachycuje celkem 100 položek stavebněhistorických průzkumů, analýz a dokumentací z území celé České republiky. Uveďme z nich například zámek ve Svijanech, urbanistický průzkum Konstantinových Lázní, měšťánské domy v Kutné Hoře a v Praze či kovárnu v Dolní Věžnici u Havlíčkova Brodu.

V počátcích své podnikatelské činnosti se zapojil i do vědecké grantové činnosti, v jednoletém úkolu MK ČR v roce 1997 zpracoval úkol Typologie monoblokových obytných staveb českých tvrzí. Vědeckých konferencí se účastnil jen zřídka. Od roku 1990 začal publikovat: první samostatnou publikaci byl průvodce po hradu Trosky. Naprostá většina jeho publikací byla věnována hradům, zámkům a tvrzím. Významně se podílel na přípravě prvních dvou dílů encyklopedie českých tvrzí, pak se bohužel s autorským kolektivem rozloučil. Ve stejné době zpracoval 22 hesel pro podobné dílo o českých zámcích, připravované Pavlem Vlčkem.

Ladislav Svoboda byl členem Společnosti sběratelů kuriozit, kde se podílel na vzniku seznamu šlechtických sídel v Čechách a na Moravě a kde mohl budovat svoji sbírku historických pohlednic hradů, zámků a tvrzí. Patřil mezi zakládající členy Klubu Augusta Sedláčka. Po roce 1989 se stal členem jeho královéhradecké pobočky, na jejíž činnosti se aktivně podílel zejména v prvních letech.

Čest jeho památce!

Bibliografie prací Ladislava Svobody věnovaných hradům, zámkům a tvrzím

Samostatné publikace: Hrubý, V. – Paukrtová, Z. – Paukrt, V. – S. L. – Životská, J.: Hrady a zámky východních Čech. Pardubice 1990; S. L.: Trosky. Praha – Pardubice 1991; Musil F. – S. L.: Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou. Ústí nad Orlicí 1998; Kolektiv: Encyklopedie českých tvrzí (1998, 2000). I. díl, A–J: studie Stavební vývoj českých tvrzí, s. XI–XXXIII, 117 hesel; II. díl, K–R, 121 hesel a 2 jako spoluautor; S. L. – Vlček, P.: Encyklopedie českých zámků. Praha 1999, 22 hesel; Ebelová, I. – Ebel, M. – Pleva, F. – S. L.: Leděčské dominanty. Leděč nad Sázavou 2002; S. L.: Svojanov. Stavebněhistorický průzkum hradu. Polička 2009; Dempř, M. – Křížová, K. – S. L.: Hrad Svojanov. 100 let od zakoupení městem Poličkou. Polička 2010.

Články: S. L.: Příspěvek k vývoji trojdílné dispozice drobného feudálního sídla ve východních Čechách. In: Kolektiv: Vesnický dům v 16. a 17. století. Praha 1992, s. 199–214; Ebelová, I. – S. L.: Hradní areál v Ledči nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod. In: Castellologica bohémica 3. Praha 1993, s. 73–94; Slavík, J. – S. L.: Nástin vývoje tvrzí na Jičínsku. In: Z Českého ráje a Podkrkonoší 6. 1993, s. 97–116; S. L.: K interpretaci středověké stavební podoby tvrze v Lubech. Hláska 4/4. 1993, s. 43–45; S. L.: Zálší. Hláska 5/1. 1994, s. 5–6; S. L.: Příspěvek k poznání drobných panských sídel a jejich vztahu k lidovému domu. In: Archaeologia historica 19, 1994, s. 101–119; Lancinger, L. – S. L.: Stavební proměny zámeckého areálu v Novém Městě nad Metují. Průzkumy památek 1/1, 1994, s. 77–102; Lancinger, L. – S. L.: Tvrz v Železných Horkách u Přibyslavě. In: Zprávy muzea v Hradci Králové 20, 1994, s. 131–136; S. L.: O plášt'ových hradech. In: Archaeologia historica 20, 1995, s. 355–388; Lancinger, L. – S. L.: Hrad Cimburk u Městečka Trnávky. Průzkumy památek 2/1, 1995, s. 29–36; Slavík, J. – S. L.: Ke stavební podobě hrádku a tvrzí na Strakonicku. In: Castellologica bohémica 5. Praha 1996, s. 301–330; S. L.: Ke stavebnímu vývoji zámku Lipka na Chrudimsku. Zprávy památkové péče 56/1-2, 1996, s. 42–45; Ebel, M. – S. L.: Zámecký areál v Cerekvici nad Bystřicí. Průzkumy památek 4/2, 1997, s. 88–101; S. L.: Klášter v Pohledu. Průzkumy památek 5/1, 1998, s. 61–84; S. L.: Středověké opevnění náchodského hradu. In: Castellologica bohémica 6. Praha 1998, s. 229–244; S. L.: K obrazovým rekonstrukcím vývojových fází stavebních památek. In: RegioM. Kulturně-vlastivědná revue okresu Břeclav 2, 1998, s. 56–60. S. L.: Hrad v Ledči podruhé. In: Castellologica bohémica 7. Praha 2000, s. 183–192; S. L.: Stavebně historický průzkum feudálního sídla v Dohalicích. Průzkumy památek 7/2, 2000, s. 91–98.

Jiří Slavík

Století Jiřího Světlíka

Dne 16. srpna tiše zesnul nejstarší člen KAS Jiří Světlík ve věku 98 let. Zvykli jsme si na jeho nezlomné zdraví tak, že byl stále pověřován vedením revizní komise KAS i v tomto pokročilém věku. Nebylo divu, kdo přečkal 11 let věznění v nacistických a komunistických kriminálech a lágrech, ten se nezalekne ani smrti. Ještě letos na jaře plánoval dožít se věku královny matky (101 let). S bystrou hlavou a veselou myslí prožil téměř století. Sám zdůrazňoval, že ani v kriminále se stále netrpělo, ale byla tam i sranda. Bolestínský přístup mu byl cizí. Svoje

vzpomínky na věznění vydal pod názvem Paměti starého kriminálního. Je to stále poučné čtení pro všechny generace.

Druhou jeho doménou byl skauting. Nezůstal jen u skautského mládí. Významnější byla jeho úloha oldskauta, kdy zejména po roce 1989 působil mezi skautskou mládeží. Jeho poutavé přednášky byly vyhlášené. Skauti ho ocenili nejvyšším možným vyznamenáním Řádem stříbrného vlka. Ještě letos na jaře mě poskytoval zasvěcené informace k připravovanému článku o osadách skautů táborníků na Plzeňsku.

Pro Klub Augusta Sedláčka byl však především historik a badatel. Režim mu neumožnil studovat ani pracovat v památkových institucích, tak se mohl věnovat svému koníčku až v důchodu. Členem KAS se stal v roce 1985. Jeho badatelské myšlence nešlo žádné důležité dění. Byl například účasten všem třem odhalením pomníku T.G.M. v Plzni. Také byl majitelem kovaného hřebu z rodného domku Jana Rokycany. Ten vlastnoručně vyhrabal ze zboření jeho domku, když zodpovědné instituce nedokázaly zabránit jeho zničení. Proto ho také odmítl vydat muzeu v Rokycanech. Ještě po devadesátce posílal drobné články do Hlázky, kde reagoval na dění v oboru - z toho si berme příklad!

Bibliografie: S. J.: Cholera na Radnicku r. 1836. Minulost Rokycanska. 1972, s. 27; S. J.: Nejstarší rokycanské matriky. Minulost Rokycanska. 1974, s. 44-47; S. J.: Jan Heyrovský a jeho rod v Rokycanech v XVII. – XIX. století. Listy genealogické a heraldické společnosti v Praze, 1976/12, s. 36-41; S. J.: Nálezy mincí ve sbírkách muzea v Kašperských Horách. Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy 2, Sušice 1990, s. 126-135; S. J.: Nálezy na tvrzi ve Skočicích. H 2/3, 1991, s. 27; S. J.: Vědecká konference o Augustu Sedláčkovi. H 5/1, 1994, s. 7; S. J.: Po stopách Augusta Sedláčka v Rokycanech. H 6/1, 1995, s. 7-8; S. J.: Dobřív. Historie podbrdské vesnice. Plzeň 1996 (druhé rozšířené vydání 2006); S. J. – Rožmberský, P. – Novobilský, M.: Hrádek ve Skočicích u Přestic. Plzeň 1998; S. J.: František Alexander Heber a zkoumání hradů českého státu. H 11/1, 2000, s. 12-13; S. J.: Dobřív. 675 let, Dobřív 2000; S. J.: Hrádek zvaný Vimperk – identifikace jedné rytiny. H 11/2, 2000, s. 22-23; S. J.: Poškození tvrziště Dvorec. H 15/1, 2005, s. 14; S. J.: Paměti starého kriminálního. Plzeň 2006 (2. rozšířené vydání 2015); S. J.: Hrad a zámek na pražské výstavě. H 26/2, 2015, s. 26; S. J.: Jak jsem potkal pivo. Plzeň 2015 (interní tisk Plzeňského Prazdroje); S. J.: Skočický hrádek ožil. H 27/4, 2016, s. 60.

(pokud objevíte další články, prosím o informaci do redakce)

Považuji za čest, že jsem měl možnost vydávat publikace Jiřího Světlíka a při tom nasávat jeho životní moudrost a optimismus.

Petr Mikota

Téměř zapomenutý hrad Bělá

Na přelomu roku 2019/2020 se začala realizovat myšlenka o záchraně zříceniny hradu Bělá, dala se dohromady parta úžasných lidí, kterým nebyl osud hradu lhostejný. Po několika jednáních s OÚ Dolní Bělá se začalo s postupnou likvidací náletových dřevin a křovin. Jenže ochota dobrovolníků jít

podstatně dál byla silnější, a tak v září roku 2021 po ustanovující schůzi vzniká Spolek pro záchranu hradu Bělá z. s. a stává se tak novou nadějí pro tuto kulturní památku.

Dnes jsou zbytky hradu volně přístupné, okolí udržované a je z tohoto místa nádherný výhled nejen na celou obec Dolní Bělá ale i do okolí. Do přírodního amfiteátru v areálu hradu se opět po několika letech spánku začala vracet kultura, kde především spolek pro záchranu hradu Bělá organizuje spoustu akcí pro děti i dospělé, a výtěžek z těchto akcí je věnován záchraně hradu Bělá.

Navštivte také toto krásné místo a podpořte činnost lidí s jasným cílem, jenž svádějí boj nejen s časem. V malém obchůdku na návsi je možné zakoupení turistických známek, nálepek a dalších suvenýrů, popřípadě sledujte náš facebookový profil – Spolek pro záchranu hradu Bělá, kam se snažíme dodávat informace nejen o plánovaných akcích. Těšíme se na vás na zřícenině hradu Bělá.

Martin Beneš, předseda spolku

Hrad Bělá po vyřezání náletových dřevin. (foto V. Beneš 2021).

Už jste četli...?

Jan Kilián (red.), **Dějiny Velhartic**. (Veduta, 2022, 280 s.) Kniha v jednotlivých kapitolách popisuje dějiny šumavského městečka Velhartice od raného středověku až do roku 1989. Jedna z nich je věnována také dějinám zdejšího hradu.

Časopis Společnosti přátel starožitností 2022/1. Z obsahu: D. Houšková – T. Tomíček, Hrad Pecka, Nové poznatky z opravy severní terasy; P. Kracík, Údajný nález zazděného lidského skeletu na hradě Pecka (okr. Jičín). Interpretace neobvyklé nálezkové situace na základě folkloristického výzkumu.

Časopis Společnosti přátel starožitností 2022/2. Z obsahu: B. Dragoun – J. Hostinský, Ostění z hradu Vamberk (okr. Rychnov nad Kněžnou); P. Měchura, Kašna na druhém nádvoří Pražského hradu opět kompletní. *Václav Chmelíř*

Z hradů, zámků a tvrzí

Tvrz v **Tasnovicích** (okr. Domažlice) změnila letos na jaře svoji tvář. Okolí tvrze, které doposud chrání dva částečně dochované pásy vodních příkopů, bylo letošního roku zbaveno náletové zeleně a zřícenina věžové tvrze se poprvé po mnoha letech objevila oku návštěvníka. Zříceninu tvoří přízemí věžového objektu, které obsahuje dva valeně klenuté prostory. Tvrz byla objata ohradní zdí ve tvaru nepravidelného kruhu. Tvrziště, položené na pozemku, který spravuje Město Horšovský Týn, bude odděleno od sousedního zemědělského areálu, upraveno a opatřeno informační tabulí. Tvrz je tak po letech nezájmu zařazena mezi státem uznané kulturní památky.

Zdeněk Procházka

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň.
Tel. 606 666 418, e-mail: marcela.lodrova@seznam.cz.
Internetové stránky: <http://www.klub-augusta-sedlacka.cz>.

Předplatné Hlášky na rok 2023 je 120,- Kč/rok, desátek zůstává 10,- Kč za člena.

Hlásku 2023 mají zdarma členové KASu přispěvší do Hlášky 2022. Z pobočky **Plzeň** J. Anderle, R. Činčala, V. Chmelř, L. Krčmář, T. Mařík, P. Mašek, P. Mikota, M. Novobilský, O. Slabý, L. Vytlačil, z pobočky **Hradec Králové** J. Slavík, z pobočky **Praha** J. Synek.

Konference **Dějiny staveb 2023** se bude konat ve dnech 13.–16. 4. 2023. Přihlášky a podrobnosti na www.evida.cz/shp.

Zpráva o činnosti v roce 2021: Výše desátku zůstala 10,- Kč na osobu, předplatné Hlášky bylo zvýšeno na 120,- Kč na osobu. Podařilo se získat dotaci na Hlásku (20 000,- Kč od Města Plzeň), jejíž čtyři čísla byly zaslány pobočkám, tradičně také všem plzeňským gymnáziím a vyměňována za jiné tiskoviny. Konference Dějiny staveb se opět díky opatřením v souvislosti s nemocí Covid-19 nemohla uskutečnit. Podařilo se však získat dotace na vydání sborníku DESTA a pravidelní aktivní účastníci konference byli vyzváni k publikování svých dlužných příspěvků z minulých ročníků. Bohužel se nepodařilo přes veškerou snahu sborník naplnit a vydat. Dotace od Ministerstva kultury, Města Plzně a Plzeňského kraje o celkové částce 124 000,- Kč, tak musely být vráceny.

jednatelka Marcela Waldmannová

Pobočka Plzeň

konference věnované památce prof. Tomáše Durdíka. Plzeň, Tel. 606 666 415, e-mail: tokarel@seznam.cz.

Členské příspěvky zůstávají ve výši 200 Kč, publikující v Hlásce pouze 80 Kč. Za rodinného příslušníka, člena klubu, ještě navíc 20 Kč. Platbu zašlete **na účet pobočky č. 2201625997/2010**.

Během letního období se konaly pravidelné klubové schůzky bez přednášek.

Velká přednáška se bude konat ve středu 9. listopadu v konferenční místnosti Národního památkového ústavu v Plzni od 17. hod. Přednáší Jan Anderle na téma Etapy v poznávání vývoje tvrže Kadov.

Filip Kasl

Zpráva o hospodaření v roce 2021: Zůstatek z r. 2021: 33912,- Kč. Příjmy: 16690,-Kč (desátek 1010, čl. příspěvky 5940, předplatné Hlášky: 9120, dary: 620). Výdaje: 7807,-Kč (poštovné 5897, Ostatní (infocedule): 1910). Zůstatek k 31.12. 2021: 42795,- Kč.

Jana Richterová

V sobotu 17. 9. se konala vycházka KAS, která nezačínala dle původního plánu v lokalitě Čelina, nýbrž v Křepenicích, kde byla domluvena prohlídka. K objektu dorazila nakonec celkem dvě auta se šesti členy, ke kterým se zde připojil jeden člen mimoplzeňský a ještě jeden externí zájemce. Více účastníků z řad KASu nebylo. Snad odradilo ochlazení a hrozba deště, kterému po celou dobu však na jednotlivých místech spíše unikáme. V Křepenicích jsme absolvovali prohlídku vstupní síně a patra tvrže, které jsou vyzdobeny renesančními malbami. Přístupný byl též krov a některé vedlejší objekty areálu, včetně prostorné stodoly přilehlého dvora. Také za jejich zpřístupnění musíme ochotně provázet poděkovat. Následně se krátce stavíme u zámku v Nalžovicích. Pokračují pak už jen členové Klubu. Je tu přejezd

a zřícenina hradu Kozí Hřbet nedaleko Radíče. Oproti publikovaným plánům hradu, jsme konstatovali další dva příkopy na opyši. Návrat z této zajímavé lokality tu znepříjemnila mokrá louka a i dešť. Odtud přejezdíme jen nepříliš daleko a vydáváme se pešky k pozůstatkům hradu Ostromeče. Procházené lesy využili někteří také ke sběru hub. Mimo plán je následně zastávka v Radíči u zámku, jehož areál je však zavřený. V Osečanech se dostáváme do těsné blízkosti objektu zámku, který by byl bohužel přístupný až v neděli. Na návsi spatříme též sraz převážně starších vozů Škoda. Krátká zastávka je pak u zrekonstruovaného zámku v Kňovicích. Mimo plán posléze absolvujeme obcházku areálu zámku v Příčověch, který na opravu teprve čeká. Poslední navštívenou stavbou je pozoruhodná zřícenina větrného mlýna nad Příčovou, vyzývající svým charakterem k mnoha dohadům. Pak následuje individuální návrat.

Václav Chmelř

Účastníci výletu před tvrzí Křepence.

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Helena Klímová, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: Petr Valenta, geomess@volny.cz.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik.jiri@npu.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Stanislav Pivoňka, Bořetická 4, 628 00 Brno, e-mail: st.piv@seznam.cz.; Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihaz@post.cz. Int. stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz>.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec, E-mail: kocmani.hu@seznam.cz, frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, tel: 777347511. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz>.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 12. 2021

☐ vyjde v první lednové dekádě 2023)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. říjnové dekádě 2022.

Šéfredaktor Mgr. Václav Chmelř, Ph.D. (rozumber@post.cz.), technický redaktor ing. Petr Mikota (pmikota@post.cz.), redaktor pro internet Milan Novobilský (klub_augusta_sedlacka@centrum.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění statutárního města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 350 výtisků.